



Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi



KÜRESELLEŞME OLGUSUNDA İSTİHBARAT UNSURLARININ ROLÜ

Ömer Kâmil YAZICI

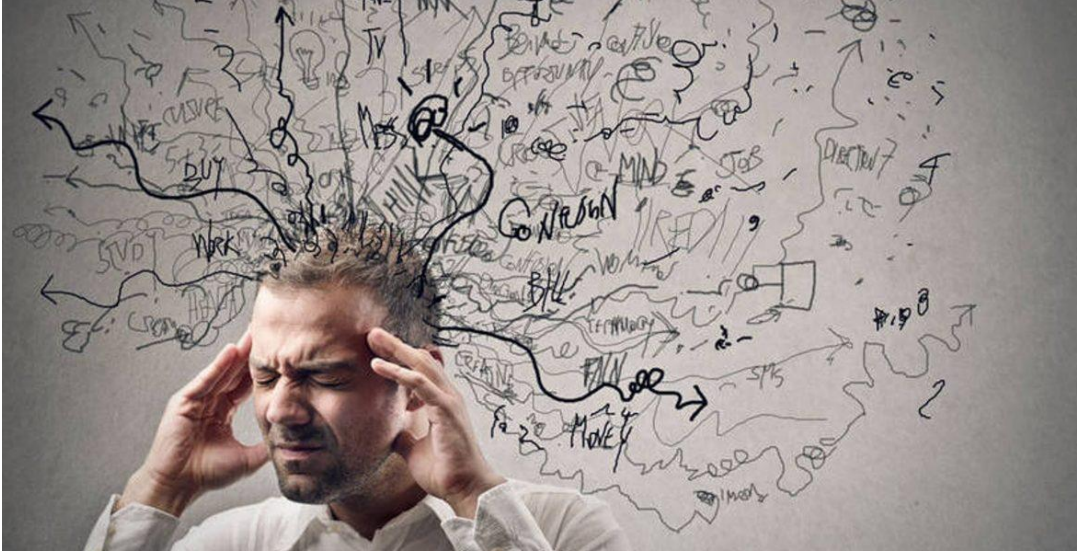
GİRİŞ

Hakikat ile yalanın iç içe geçtiği bir dönemdeyiz. İnsan oğlu ilgisi olmadığı konulara yönlendirilip pasivize edildi/ediliyor. Ana sorunlardan uzaklaştırıldı/uzaklaştırılıyor. Bilerek isteyerek bir plan dahilinde. Sarhoş oldu değil. Sarhoş yapıldı. Gerçeğin yeniden üretildiği öznel perspektifin baskın olduğu, bilgiden ziyade inancın yönlendirici olduğu, bu inancın anlık spekülasyonlarla yönlendirildiği neyin doğru neyin yanlış olduğunun karıştığı bir süreç içindeyiz. Kitleleri ikna etmek için istihbarat araçlarından biri olan “dezenformasyon” önemli araç haline getirildi. Yoğun enformasyon ve dezenformasyon bombardımanı insanları

parçalara ayırarak etkisizleştirdiği hafızanın kaybolduğu, algılamının ve muhakeme yeteneğinin azaldığı/azaltıldığı bir dönem yaşatılıyor/yaşanıyor. Strateji belirlenmesi, artık fikirler düşüncelere göre değil dezenformasyonun akışının etkisine bırakıldı.

Neil Postman'ın “Televizyon Öldüren Eğlence” kitabında; dezenformasyonu, yanıltıcı (yersiz, ilgisiz, parçalı ya da yüzeysel) enformasyon, yani insanda bir şey hakkında bilgi sahibi olma illüzyonu yaratan, aslında insanı bilmekten uzaklaştıran enformasyon demektir.” diye tanımlanır. İfadesi ile bugün yaşanmakta olan tabloya da uygun bir tanım getirilmekte. Yorumu ihtiyac da kalmıyor. Dolayısıyla küreselleşme stratejisinde bir sorun olduğu gelişmeler de açık ve net olarak ortaya çıkarmış oldu. 7 Ekim Hamas'ın Aksa operasyonu sonrası gelişmeler küreselleşmenin ideolojik olduğunu gösterdi.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) “Kamu Dürüstlüğü Merkezi” ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (CİB) “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi” kayıtlarında dezenformasyon uygulamalarına gerek 2003 Irak Savaşı'nda gerekse 7 Ekim 2023 İsrail'in Gazze'ye saldırısında da yönelindikleri tespit edildi (22).



Bugün yaşadığımız zamana da “Post Truth” dendi. Post Truth, nesnel olan bir gerçeklik karşısında halk kitlelerinin kişisel ve çeşitli çıkarların ağırlık kazanması ile nesnel gerçekliğin silikleştirilmesi ve kamuoyunu etkilemesi olarak tanımlanır.

Kitle iletişim araçları tarafından kontrol edilen görüntüler ve söylemler bize gerçeğin kendisini anlatmaktan uzak oldu. Anlatılan veya anlatılmak istenen veri üstü örtülerek istenilen forma getirildikten sonra kamuoyunun bilgisine sunuldu.

Küresel olguda; insanın tek tip hale getirilmeye çalışıldığı, hassasiyetlerin bilgisayar oyunları, dijital içerikler, filimler ve diziler eliyle kamuoyuna dikte edildiği, film festivalleri eliyle üretim içeriklerinin şekillendirildiği bir dönem ile karşı karşıya bırakıldı insanoğlu. Yaşamın bir parçası haline getirildi. Dolayısıyla, güvenlik ve istihbarat önlemleri de değişime uğradı. Politikalar da yeni oluşuma ayak uydurmaya yöneldi. Amaçların çeşitlenmesi sonucu istihbarat verileri arttı çözümü için de istihbarat analizleri önem kazandı.

Zihinlerin körleştirildiği veya köleleştirildiği (epistemik) ve yalnızlığa terkedilen bir toplum ortaya çıktı. Tüm bu gelişmeler de küreselleşme adına üstelik. Yani insanlık adına. Özgürlük, eşitlik ve ortak refah adına. Dondurulmuş soruların hareketlendirilmesi (Güney Çin Denizi,

Tayvan vs.), ülke içi darbeler, çıkarlar için vekalet savaşları ve komplo teorileri ortalarda dolaşır oldu. İşte burada ne oluyor sorusunu hareketlendiren emareler? belirdi. Ve bu emarelerin neyi ifade ettiği ile ilgili analize ihtiyaç duyulmaya başlandı. Planlamada; asker sayısı, teçhizat, lojistik ve istihbarat açısından yeterliliklerin sağlanması hususları güncelleşti.

İstihbarat zihinsel süreçleri içeren çok yönlü bir faaliyettir. İstihbarat gibi bir kuvvet çarpanının etkin bir biçimde kullanılabilmesi için istihbarat çarkının her bir aşamasının en iyi şekilde icra edilmesi gerekir. İstihbaratın değeri kullanışlılığından gelir.

İstihbarat teşkilatlarının yaşadığı başarısızlıklar da vardır; muhtemel risklerin öngörülememesi ve elde olunan fakat dağıtılmayan veya doğru şekilde kullanılmayan istihbaratında etkisi de vardır.



İstihbarat birimleri ile kullanıcı arasındaki koordinasyonun zayıflığı verimi etkiler. Veri yerinde ve zamanında kullanılmalıdır. İstihbaratın kullanılabilirliği yalnızca ürünün içeriğine değil aynı zamanda karar alıcıların istihbaratı nasıl değerlendirdiği ve nasıl kullanıldığı da önemlidir. İstihbarat toplama araçlarından biri olarak “Yapay Zekâ” ile istihbarat çeşitlendi. Yapay zekanın geleneksel

medya ile birlikteliğinin sonucu olarak ortaya çıkan tabloya da “Sentetik Medya” denildi. Sentetik Medya’nın jeopolitik gelişmeleri etkileyebileceği hususu önem kazandı. (6) Nitekim, “Sentetik Medya” dijital medyayı, çoğu zaman içeriği gerçek dünya mediasından ayırt edilmez hale getirme imkanına sahip oldu. (21)

Küreselleşme; robotik, biyo-teknoloji, yapay zekâ, nano teknoloji ve uzay stratejinin önünü açtı. Gelişmeler, geleneksel jeopolitik yaklaşımların işlevselliği için yeni politikaların oluşumunu zorunlu hale getirdi.

Gerçek-sahte bilgi sorunsalı tartışılan konular arasında yer aldı. Siyasi, ekonomik, sosyal ve politik alanlarda; “algı-kurgu operasyonları” ilişkisi gayeler/hedefler oluşmasında etkin rol aldı. Algılamamanın derecesi, etkinliği toplumların kültür ve bilgi oranının seviyesi ile doğru orantılıdır.

İstihbarat analizi milli bir faaliyettir (4). Bir istihbarat analizcinin öncelikle güçlü bir milli kimliğe sahip olması gerekir. İstihbarat analizlerinde, milli iradenin ilkeleri göz önüne alınır.

Toplumların; sosyal, siyasal ve ekonomik hatta ulusal ve uluslararası diplomatik gelişmelerde istihbarat ve analizine her zamankinden fazla ihtiyaç duyulur. Gelecek (İstihbarat) süreklidir, tahmin için birden fazla fırsat sağlar. Gelecek (İstihbarat) hem alıcı hem bilgi verici ve hem de iletişimcidir. Geleceğin temelleri (istihbarat); problem çözme, girişim, yaratıcılık, karar verme ve iletişim becerileri üzerine kurulur. (21) İstihbarat verilerinin ve önceki verilerle birlikte ele alınmadıkça analizlerin bir izah sunma imkanları da ortadan kalkar.

Bir ülkenin milli güç unsurları, iç ve dış politika hedeflerine ulaşmada önemli bir araçtır. İstihbarat, emareler doğrultusunda sürdürülen bir faaliyettir. İstihbarat; insan, toplum psikolojisi ve mühendisliği ile de yakın ilişki içindedir. Propaganda ve algı operasyonlarının etkinliğinin sağlanmasında, toplumun sosyal ve psikolojik yapıları birlikte hesap edilir.

Stratejik istihbarat analizi sürecinde, öngörülen bağlamında nesnel sonuçlara ulaşmaya çalışılır. Analist, sosyal bilimlerde kullanılan bilimsel yöntemlerden faydalanır. İstihbarat analizcisi bilgi yığını içinde doğru resmi oluşturmaya çalışır. Analizci, sonuçlara götürecek zincirleri arar.

İstihbarat analizinde ilk adım hangi bilginin analiz edileceğine karar verilmesidir. Bir analizci üç tür kavram üzerine yoğunlaşır; (1) Bilinebilir ve bilinenler (gerçekler), (2) Bilinebilir ve bilinmeyenler (gizli, sırlar), (3) Bilinmeyenler (gizem, kehanet). Bu üç kavrama bir diğer madde olarak da; Bilinmeyen bilinmeyenler (hiç akla gelmeyenler) de eklene bilir. (20)

Analiz eksik veri ile başlar ve analizcinin zihni katkısı ile tamamlanır. (4) Bugün istihbarat örtülü operasyonlarla; bilgi/veri/teknoloji/sanayi casusluğu ve psikolojik savaş ile uluslararası dengelerin enstrümanları haline geldi. Analist, anlamsız veri yığınlarını ayıklayıp anlamlı bilgiye dönüştürmeye çalışır.

İstihbarat analizlerini, eldeki spesifik istihbaratın önemi konusunda karar alıcıları ikna etmek için verilen mücadele ve istihbarat topluluğunun yapısı, başarısızlığın kaynağına gerekçe gösterilen temel unsurlardır. İstihbarat sürecinde bilginin muhatabı; analizi yapan kişi olan stratejik istihbarat analizcisidir. İstihbarat sürecinde nasıl analiz, istihbarat döngüsünün kalbi ise istihbarat örgütünün kalbini de stratejik analizciler oluşturur. İstihbarat analizcileri olmadan istihbarattan bahsetmek mümkün değildir. İstihbarat analizcisi geniş kültür ve uzmanlık bilgisi yanında analiz metodolojileri konusunda yetkinlik ve ciddi bir meslek deneyimi olan kimsedir. (2)

Analizci; bir ülkeyi, bir sanayi sektörünü, bölgesel veya küresel ekonomiyi izleyerek, açık, gri ve gizli kaynaklardan gelen bütün “veri” “haber” ve “bilgiyi” bir diğer ifade ile “doğrudan elde edilen bilgiyi” ve “gerçeği” istihbarat döngüsü çerçevesinde inceleyerek ortaya siyaset yapımı sürecini destekleyecek istihbarata koyan kimsedir.



İstihbarat analizi, toplanan bilgilerin anlamlı hale getirilmesinin bir süreci olarak da ifade edilir. İyi bir analiz olmadan toplanan bilgiler ne kadar çok ve detaylı olursa olsun beklenen etkiyi yapmaz. Bilgilerin çözümlenmesi, istihbarat analizcilerine düşmektedir. Analiz süreci istihbaratın toplanması safhasında başlar. Analizlerde problemin; geçmişi nedir? nedenleri nelerdir? belirtileri nelerdir? çözüm için mevcut hangi yöntemler vardır? ve yöntemlerin sınırlamaları nelerdir? gibi soruların karşılığı aranır. Krizler konusunda uyarılar ve tehditler tanımlandıktan sonra sorunlar açıklanır ve tahminlerde bulunulur. Sonraki aşamalarda ise; taktik (kısa vadeli ve sınırlı bir alanda), operasyonel (belirli bir eyleme göre uyarlanmış) ve stratejik istihbarat (uzun vadeli veya daha kapsamlı alanda) safhalarının açılımı yapılır.

Politik ve psikolojik faktörler “stratejik istihbaratın” hazırlanmasına neden olur. Analizler ile karar alıcının geleceğe yönelik stratejiler tasarlanması için geleceği şekillendirecek faktörler belirlenir. (3) Analiz bir gizemi ya da jeopolitik bir bulmacayı çözmeye benzer. Bir olayın bildirilmesi veya tespit edilmesinden öte “haber ne anlama geliyor? sorusunun cevabının karşılığı aranır. Kontrolsüz acık kaynakların artması, hedeflerin çeşitlenmesi (devletler dışı aktörlerin çoğalması) ve özellikle siber alandaki tehditler terörün güçlenmesini artıran faktörler oldu.

Analistler; belirsiz, tutarsız, eksik ve bazen çelişkili verilerden anlam çıkarmak durumda kalır. Son yıllarda istihbaratın önemi arttı. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı istihbaratın anlam ve analizin önemini bir kez daha gösterdiği görüldü. İstihbarat, yalnız savaşların kazanılmasında değil, politika oluşturmada, yönlendirmede ve algı operasyonlarında sessiz bir silaha dönüştü.

Teknolojik gelişmeleri bilmek askeri envanteri bilmekten daha önemli oldu. Siber istihbarat, teknolojiyle birlikte ele alınmaya başlandı.

İstihbarat olgusunda taktik istihbarat ile stratejik istihbarat arasındaki denge gözetilir. Taktik istihbarat, düşmanın aktüel amaç ve kapasitelerini anlamaya yönelik olarak toplanan istihbarattır. Stratejik istihbarat; toplanan, sentezlenen ve analiz edilen istihbarat bilgilerinin en son üretilmiş halidir. Stratejik istihbarat analizi sürecinde, öngörülen bağlamında nesnel sonuçlara ulaşmaya çalışılır. Bunu yaparken analist, sosyal bilimlerde kullanılan bilimsel yöntemlerden faydalanır.

İyi bir istihbaratın en önemli özelliği politik seçeneği işaret etmeden problemin doğasını anlatmasıdır. İstihbarat nesnel değerler sağladığı ölçüde başarılıdır.

Dış politika kararlarının bir karar verici boyutu bir de istihbarat boyutu bulunur. İstihbarat örgütleri ile karar vericiler arasındaki ilişki bu bağlamda önem kazanır. Politika yapıcılarının istekleri; eğitimi, dünya görüşü, ideolojisi ve cari siyasi ihtiyaçları doğrultusunda değişiklik gösterir. Temelde istihbarat örgütünden istedikleri şey, “bundan sonra ne olacak?” sorusunun cevabı ile bir ölçüde karar vericinin temel beklentisi, belirsizliğin belirli hale gelmesidir. (2)

İstihbarat ve dış politika ilişkisinin sorunsuz işlediği bir ülke olduğunu söylemek oldukça zordur. Çünkü, siyasi karar vericilerin bir ajandası vardır ve iktidara gelmek için kullandıkları söylemlerle alenen tezat oluşturacak politik tercihler yapma eğilimi mevcuttur. (2)

Ülkeler dış politika amaçlarına ulaşma için çeşitli vasıtalara sahiptir. Bu vasıtalar; askeri darbeler, hedef ülkede çeşitli alt yapılar kurarak sızma ve diplomatik yapılanma ile örtülü operasyonları içerir. Örtülü operasyonlar, istihbarat operasyonlarının bir parçası ve sessiz savaşın en etkili araçlarıdır.

Karar alma süreçleri sağlıklı işlemesi için istihbarat topluluğu ve politika yapan merkezler arasında güçlü ve etkili koordinasyon şarttır. İstihbarat örgütlerinin dış politika kararların alınmasında bir fonksiyonu olduğu gibi uygulama süreçlerinde de rolleri bulunur. İstihbarat örgütleri dış politik ilişkisinin sağlıklı bir zeminde yürütülmesi için politik alanına müdahil olmaktan kaçınır.



Dünya bir bilgi savaşı çağına girdi ve bu savaşın hızla gelişen teknolojisiyle birlikte daha farklı boyutlara vardı. “Bilgi Savaşı” dediğimizde akla gelen aktör istihbarat kurumlarıdır. İstihbarat alanında toplayıcı ve analizci kadar, bilgi ile istihbarat arasındaki farkın belirlenmesi ve anlaşılması önemli bir temeli ortaya çıkarır.

İstihbarat hem teoride hem de pratikte küreselleşme olgusunun etkisi altına girdi. (5) İstihbaratın politikleşmesi ile istihbarat çarkları (istihbarat ihtiyaçlarının tespiti, toplama, analiz ve yayım) arasındaki ilişki eksikliği başarısızlık nedeni olarak gösterilir.

İyi bir istihbaratın; zamanında üretilmesi, hedefe yönelik ve anlaşılır olması gerekir. Analiz yapan ekibin; geniş ulusal güvenlik tehditleri yelpazesini iyi anlaması, bunlara ilişkin yargılar geliştirmesi ve benzeri görülmemiş miktarda ve türde bilgiye erişimle başa çıkma potansiyeline sahip olması beklenir.

Dijital çağda istihbarat analistleri; artık geleneksel yöntemler yerine, otomatik arama, İndeksleme kategorilerine ayırma ve yapılandırma süreçlerini takip ederek sürekli olarak bilgiyi (veya indekslerini) kurumsal bilgi tabanına aktarma aşamasına geldi.

Dijital teknolojiler, insan faaliyetinin her sektörü üzerinde belirgin bir etkiye sahip olan hızlı ve devam eden bir dijital dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Bu dönüşüme ayak uydurabilenler rakipleri karşısında kritik bir karar alma avantajına sahip olunur.

Dijitalleşme olgusunda; algoritmalar ve yapay zekâ gibi yeni istihbarat analizi modellerinin önemi yadsınamaz bir gerçeğe dönüştü. Sadece bu dijital yöntemler üzerinden istihbarat analizini gerçekleştirmenin olmayacağı görüşü de bulunuyor. Dijitale dönüşen istihbarat organizasyonlarında, insan sezgisinin eşsiz gücüne hala ihtiyaç kaçınılmaz. Dijitalleşme, daha önce karmaşık olan süreçleri ve görevleri, analistlerin anlamasını ve kullanılmasını kolaylaştırdı. (2)

Geleneksel istihbarat döngüsü; istihbarat analistlerinin artık dijital dönüşümün etkisiyle veri, korelasyon, tahmin ve karar vermeden oluşan yeni bir modelden yararlanma sürecine girdi.

İstihbaratta, yeni yöntemlerin geliştirilmesine ek olarak mobilitenin ve hibritleşmenin analistlere yön vermesi beklenmektedir.

Bilginin kontrolü için yapılan savaşa enformasyon savaşı denir. Enformasyon savaşları arasında siber savaş enformasyon sistemlerinin sanal ortamda kullanılmasıdır. Enformasyon savaşı ile stratejik savaş unsurlarının bir araya gelmesi ile stratejik enformasyon savaşı ortaya çıkar. Aynı zamanda enformasyon savaşı psikolojik savaşı oluşturur.

Psikolojik savaş doğası gereği kapsayıcı, uzun vadeli sürekli ve farklı araçlarla farklı hedeflere gerektiği zaman eş anlamlı gerekirse farklı zamanlarda yönelen bir savaş türüdür. Psikolojik savaş, konvansiyonel bir savaşın hazırlık dönemini oluşturur. Psikolojik savaşta, milli tarihe saygı hedeflenir ve milli kültüre bağlılık ve kültürel özgüven sarsılmaya çalışılır. Milli direnişi ortadan kaldıracak her türlü eylem desteklenir. Psikolojik savaş sadece savaşın kazanılmasına yardımcı değil, aynı zamanda savaş sonrasında barışın kazanılmasının da yöntemlerinden biridir. (2) Psikolojik harekât ise savaş veya barış döneminde dost veya düşman hedef toplumların tutum ve davranışlarını etkileyerek politik ve askeri hedeflerin elde edilmesini desteklemek için milli güç unsurlarından (ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, askeri, teknolojik) biriyle planlanarak uygulanan faaliyetlerin bütünüdür. (1) Psikolojik harekatta konuların hayata geçirilmesinde “müzakere süreçleri” önemli araçlardır. Soğuk

Savaş boyunca istihbarat çalışmaları karşı istihbaratı etkisizleştirmeye odaklandı. Dünyanın geri kalan bölgelerinin sorunlarına daha az ilgi gösterildi. İstihbarat ilgi alanlarını; bireysel teröristlerin, bireysel el yapımı patlayıcı cihazların ve bireysel konteynerlerinin yerini belirlemeye odaklandı. Ayrıca, küresel iklim değişikliği, bulaşıcı hastalıklar (pandemi), siber güvenlik, insan kaçakçılığı ve uluslararası suç ağları gibi yeni sorunlar da istihbarat örgütlerinin çalışma alanlarını genişletti.

Analiz

Günümüzde istihbarat alanında insan faktörü yapay zekâ ile ortak çalışmaya başladı. İstihbarat faaliyetleri aksiyon dolu faaliyetler yerine verilerin analizine yöneldi. Bugün silahlı kuvvetlerin sahip olduğu teçhizat yerine, algoritmalar, büyük veri, zekâ gibi yeni teknolojik imkanlar kullanılmaya başlandı. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi raporunda; yapay zekanın ulusal güvenlikte önemi vurgulandı. (12) Yapay zekâ ile ilgili ülkelerde çalışmalarına ağırlık vermeye başladı. Bu konuda Çin ülkeler arasında ilk sırayı aldı. Küresel ölçekte yapay zekâ alanındaki istihdam hızla artmaktadır.

Dost bilinen teknoloji düşmana dönüşebilir. İstihbarat birimlerinin, analistlerin önlerindeki verinin bir rakip tarafından değiştirilmiş olasılığı daima dikkate alınır. (11) Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik 18 Temmuz 2023 de yapılan toplantıda, yapay zekâ konusunda gerçekleşen ilk toplantıda gelişen teknoloji konusunda edişeler dile getirildi. Uluslararası barış ve güvenliğe yönelik potansiyel tehditler ele alındı. Yapay zekanın küresel barış ve güvenlik için oluşturduğu potansiyel risklere dikkat çekildi. Yapay zekâ ile nükleer silahlar, biyoteknoloji, nöro teknoloji ve robotik etkileşimlerin endişe verici olduğu da vurgulandı. (14)



Siber güvenlik, geleceğin savaşlarını belirleyecek duruma geldi. Ülkeler, siber güvenlik savaşlara önem vermeye başladı. Örnek olarak siber saldırılar Rusya-Ukrayna savaşında Rusya'nın stratejisinde önemli bir yer aldı. Rus Ana İstihbarat Müdürlüğü (GRU) ve Rus destekli hackerler, siber saldırılar gerçekleştirdi. (15)

Türkiye'ye yönelik kötü niyetli siber saldırılar da artışı kaydedildi. "Siber Vatan" kavramı çerçevesinde kurumlar arası iş birliğine yönelindi.

ABD'de de yapay zekanın riskleri ile ilgili toplantıda; güvenlik, mahremiyet ve sivil haklara yönelik tehditlere dikkat çekildi. (16,17) NewsGuard'ın raporunda ise yapay zekâ teknolojisi kullanarak kurulan platformlar yalan haberleri hızla yaydığı vurgulandı.

Yapay zekâ tarafından üretilen metinlerde sıkça rastlanan bir hata mesajına rastlanılmadığı sürece, okuyucuların "haberlerin bir insan tarafından yazılmadığı konusunda hiçbir fikri olmayacağı" konusu NewsGuard'ın raporunda yer aldı.

Jeopolitiğin meydana getirdiği yeni tehditlere savunma, güvenlik ve istihbarat alanlarındaki teknolojik gelişmelerin eklenmesi, istihbaratta dönüşümü zorunlu kılan etken oldu.

İstihbarat analizlerinde, insan istihbaratı ve teknik istihbarat gibi tüm istihbarı yeteneklerin birbiriyle konuşularak hibrit bir çalışma metodu kullanılması gelişmeler arasında yer aldı.

NATO yeni bir analiz yöntemini test ediyor; Alternatif Analiz sadece karar verme sürecine daha fazla katkıyı değil, çoklu bakış açılarını yakalayarak, operasyonel resmin daha iyi anlaşılmasını da hedefliyor. (18)

Analizecinin işi dev bir bulmacayı çözmek, sonunda bütünü ile ilgili gerçeklerin açıklanabileceği bir resim anlatmaktır ama çağımızın asıl meselesi bilinmeyen bilinmeyenler (BB)'leri (bilinmeyen bilenenleri) bulmaktır.

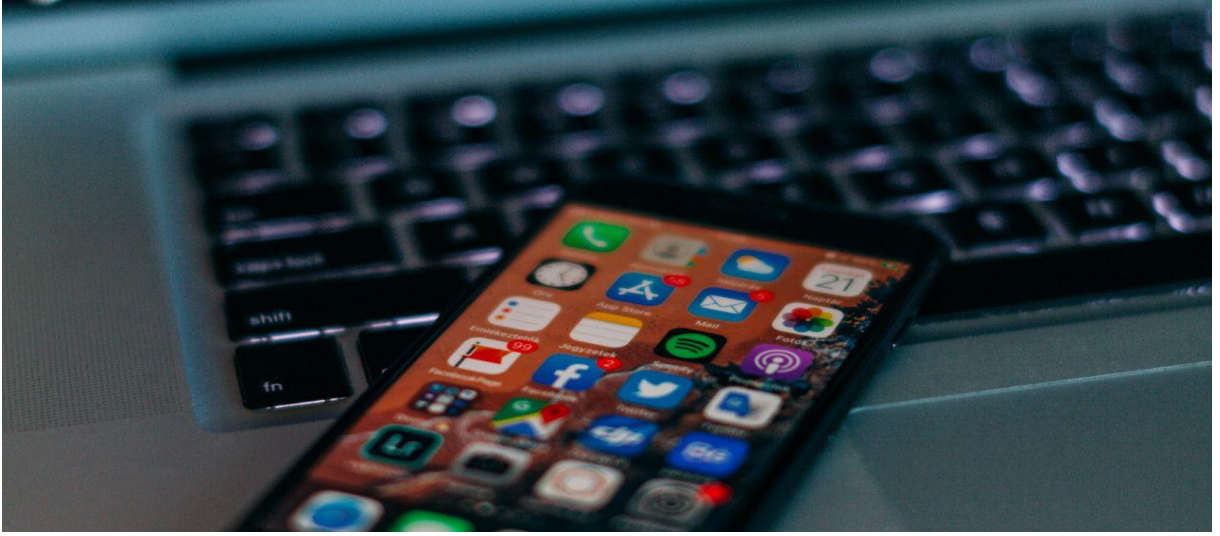
Teknoloji, toplumsal gerçeklerin belirleyicisi konumuna geldi. Gelişmelerin hız kesmeden gelişip dönüştüğü dünyamızda Metaverse terimi giderek önem kazanmaktadır. Metaverse; fiziksel dünyanın ötesinde bir evren anlamına gelmektedir. Ancak Metaverse konusundaki gelişmelerin sonuçlanması uzun bir süreci alacağı belirtilmektedir. (20) Dijitalleşen dünyada enformasyonun hızlı dönüşümünün ortaya çıkardığı gerçek ve sahte bilgi sorunsalı ayrımı yerini korumakta.

Teknolojinin sağladığı çeşitli istihbarı verilere karşı da "doğrulama platformları" adı altında platformların da kurulması kaçınılmaz olacak. İstihbarat servislerinde "ne" sorusu yerine "neden oluyor" soruları önemlidir. Analizler bu noktadan itibaren başlar. İstihbarat örgütleri bir olayla ilgili "ne oluyor" sorusunun analizi ile karar vericiye yardımcı olur. Sorunun, nedeninin karşılığı politiktir. Karar alıcının burada görevi başlar. Savaşlar ve diplomasi ile çözülemeyen durumlarda istihbarat örgütleri aktif duruma getirilir. Sağlanan istihbarı veriler ile analizler hedefin bir nevi fotoğrafı çekilmiş olur. Süreç içerisinde istihbarat verilerinin; İçsel boyutu, (siyasal, bölünme, örgütlü suç vs.); Bölgesel Boyutu, (uluslararası terörizm, ekonomik istikrarsızlık, Küresel güç statüsünün korunması vs.) ve Gelişen Boyutu da olmak üzere (enerji güvenliği, gıda güvenliği, siber güvenlik, Göç/göçmen güvenliği vs.) irdelenmesi öncelik kazanması gerekiyor.

Dijital emperyalizm, sosyal ve siyasi alanlarını çoğaltarak felsefi ve kültürel olarak etkinleşti. Dijitalleşme, sosyal çatışmaları ve kaosu kışkırtan algı operasyonların yapıldığı bir savaş aracına dönüştü. Yeni savaş ve çatışma alanları icat edilerek dünyaya çeki düzen vermenin aracı haline geldi. Avrupa Birliği 'de (AB) dünyanın en büyük dijital platformlarına yönelik yeni katı kurallarını yürürlüğe girdi. Kural ihlallerini (dezenformasyon, kanun dışı içerik vs.) sürdüren dijital platformlar AB ülkelerindeki faaliyetleri sonlandırılacak.

7 Ekim 2023 dünya stratejisinde bir dönüm noktası ile birlikte küreselleşme olgusunda bir değişimin işareti ve iflası tescil edilmiş oldu. Gerek 2003 Irak Savaşı gerekse 7 Ekim 2023'te Hamas'ın başlattığı operasyonlarda gelişmelerin ortak özelliği dezenformasyonun işletilmesi kamuoyu onayı ile haklılıklar ispat edilmek istendi. Ancak, Irak savaşı sonrası ispat edilmek istenen "Irak'ta kitle imha silahı" saklandığının gerçek olmadığı anlaşıldı. Irak Savaşı'nda olduğu gibi dezenformasyon sonu Irak parçalandı. 7 Ekim'de de muhtemel gelişmeler küresel savaşın kapısını aralama ihtimalini saklı tuttuğu terennüm edilmektedir.

Savaşı medya üzerinden çözümlmek zor bir iştir. Medyanın yalanları ve manipülasyonlarının ömrü çok kısa sürüyor. Anında bütün propagandalarını çürütecek bir mekanizma devrede. Ve dünya kamuoylarını ikna edebilecek argümanları bile ileri süremeyecek durumda kaldılar.



Güçlülük savaş taraflarının gelişmeleri kendi perspektifinden ele almalarından kaynaklanır. Olayın taraftarları her zaman mağduriyet zırhına sığınarak üçüncü taraftarları inandırmaya çalışır ve hatayı yükleyerek istediği gibi hareket etme özgürlüğüne kavuşur. 7 Ekim 2023 Hamas'ın Aksa operasyonu gelişmeleri bunun bir örneğini vermektedir. Akabinde haklılığını ispat etmek için dezenformasyon faaliyetlerine yönelir.

Gelişme ve ilerlemenin temelinde istihbaratın yönlendiriciliğinin etkin olduğunu gelişen siyasi olaylar gösteriyor. Küreselleşmede istihbaratın yol göstericiliği algı operasyonları ve savaşlar ile bir temel oluşturulmak istendiği 7 Ekim milat oldu. Küreselleşme rüzgarıyla ülkelerin iç yapıları çatırdadı. Milliyetçilik, ırkçılık ve inançlara saldırganlık algı operasyonlarının malzemesi haline geldi. Toplum bireyleri ayrıştı ve birbirine düşman hale getirildi. Liberal Batı bir iflas sürecine girdi.

Her kriz ortamı (savaş, ekonomik kriz vs.) istihbarat unsurlarının (dezenformasyon, psikolojik harekât vs.) oyun sahasıdır. Toplumun provoke edilmesinde ve algı operasyonlarında kolay icra edilir. Bugünün konjonktür tablosu buna kolaylıkla imkân vermektedir. Küreselleşmenin yara aldığı bugünün ortamında ülkelerin demografik yapıları dahil siyasi, sosyal-ekonomik değişimler olmak üzere Ortadoğu'da, Kafkaslarda, Balkanlarda ve dünyanın jeostratejik dengelerin olduğu noktalarda değişiminin izlerinin beklemek sürpriz olmayacağını gelişmeler işaret etmektedir.

Kaynaklar

- 1- Merve SEREN - Stratejik İstihbarat ve Ulusal Güvenlik
- 2- M. Hayati TABAN-Dr. Emre AYDİLEK Dijital Çağda İstihbarat Analizi- Dr. Öğr. Üyesi Milli Savunma Üniversitesi; Kastamonu Üniversitesi İstihbarat Çalışmaları Araştırmaları Dergisi (İÇAD) 2023 2 (1)
- 3- Hasan Mesut ÖNDER International Journal of Politics and Security: 2022 4(2)
- 4-Timuçin KODAMAN Prof. Dr- Süleyman Demirel Üniversitesi
- 5- Ümit ÖZDAĞ (Ankara-2008) İstihbarat Teorisi
- 6- Mücahit ÖZDOĞAN Küreselleşmenin İstihbarat, Güvenlik ve Terör Boyutu-
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1885824>
- 7-[https://fikirturu.com/jeo-strateji/tehlikeki-casusluk-yapay-zeka-ve sosyal](https://fikirturu.com/jeo-strateji/tehlikeki-casusluk-yapay-zeka-ve-sosyal)
- 8- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2446616>
- 9-<https://thinktech.stm.com.tr/tr/veri-odakli-cagda-istihbarat>
- 10-<https://guvenlikcalismalari.pa.edu.tr/Upload/DergiDosya/istihbarat-basarisizligina-analitik-bir-yaklasim-tanimi-sebepleri-ve-cozum-onerileri-dergidosya28acbae1-f496-4d9a-b06f-3e3e78df277c.pdf>
- 11-https://www.researchgate.net/publication/369649657_ABD'nin_Yeni_Guc_Stratejisinde_Yapay_Zeka
- 12-https://thinktech.stm.com.tr/uploads/docs/1608902710_trend-analizi-abd-ulusal-guvenlik-strateji-belgesi.pdf
- 13-<https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025.pdf>
- 14-<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-guvenlik-konseyninde-ilk-kez-yapay-zeka-konulu-oturum-duzenlendi/2948850>
- 15-<https://www.stm.com.tr/tr/medya/haberler/rusya-ve-ukrayna-arasindaki-siber-saldirilari-analiz-ettik>
- 16-<https://www.voaturkce.com/a/beyaz-sarayda-/7079250.html>
- 17-Küreselleşme Karşısında Ulus Devlet-Ulusal Ekonomi ve Güvenlik
- 18-<http://ankaenstitusu.com/alternatif-analiz/>
- 19-Mehmet FİĞAN, M.A.Ü. İletişim Fakültesi Araştırma Görevlisi- Üç Boyutlu Bir Dijital Dünyaya Doğru: Metaverse
- 20- Süleyman DOĞAN.-Yıldız Teknik Üniv. Öğr.Üyesi-7 Eylül 2023/Yeni Şafak Nitelikli Gelecek
- 21- <https://sentetikmedya.com/sentetik-medya/sentetik-medya-nedir/>
- 22- Ali SAYDAM - Yeni Şafak 21 Ekim 2023/ İletişim cinayetleri



TELİF HAKKI
Ankara – TÜRKİYE, 2023 © TERAM

Makale / analizdeki görüş, sav, tez ve düşünceler yazarın kendi kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde TERAM'ın görüşlerini ifade etmez. Makaleler / analizler referans verilerek akademik amaçlarla kullanılabilir. Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları **TERAM'a** ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Email : teramarastirmamerkezi@gmail.com